

MEMO

Aan : Bestuurders Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
T.k.n. aan : Bestuurders Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid
Van : Henk Klapwijk, adviseur gezondheid en milieu, arts medische milieukunde
Datum : 13 november 2019
Onderwerp : Update over PFAS en gezondheid

Algemene informatie over PFAS en gezondheid

De aandacht in Nederland is verschoven van individuele stoffen, zoals PFOA, naar de familie van PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen). Er is nieuwe informatie beschikbaar over PFAS en gezondheid op de website van het RIVM: www.rivm.nl/pfas. Voor de regio ZHZ blijven met name PFOA en GenX(stoffen) relevant. In andere regio's is PFOS relevant, zoals in de regio rond Schiphol. Deze drie PFAS zijn in Nederland aangewezen als zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) omdat ze de volgende eigenschappen hebben:

- Persistent – breken niet of nauwelijks af in het milieu
- Bioaccumulerend – hopen op in het menselijk lichaam, in dieren en planten
- Toxisch – kunnen schadelijke effecten geven in mensen en het milieu
- plus ze zijn mobiel - verspreiden zich gemakkelijk en snel in het milieu.

Wat betreft de toxiciteit van PFAS voor mensen: over PFOA, GenX en PFOS is de meeste informatie beschikbaar. Over andere PFAS is minder bekend. Voor PFOA geldt:

- kan leverschade veroorzaken,
- kan schadelijk zijn voor de voorplanting en voor de ontwikkeling van het ongeboren kind,
- is mogelijk kankerverwekkend (er zijn aanwijzingen voor een relatie tussen PFOA-blootstelling en het ontstaan van nierkanker of testiskanker).

GenX en PFOS hebben deels vergelijkbare eigenschappen.

PFAS zijn in ZHZ met name aanwezig in grond, grondwater en oppervlaktewater.

Gezondheidsrisico's kunnen pas ontstaan als mensen in contact komen met de PFAS. Relevante blootstellingsroutes zijn:

- grondingestie = inslikken van grond (spelende kinderen, tuinieren, inloop van stof in huis),
- consumptie van gewassen,
- binnenkrijgen van oppervlaktewater (tijdens zwemmen/ recreëren).

Daarnaast is er geringe algemene blootstelling door aanwezigheid van zeer kleine hoeveelheden PFAS in voeding, drinkwater en een aantal consumentenartikelen.

Kernboodschap

De concentraties van PFAS in het milieu in Nederland zijn over het algemeen laag en onder de gezondheidkundige grenswaarden. Er zijn dan geen gezondheidsrisico's. Bovendien is de blootstelling van mensen aan PFAS doorgaans beperkt.

Soms worden echter toch risicogrenzen van PFAS in het milieu overschreden. In dat geval is het belangrijk om de situatie verder te onderzoeken. Vervolgens kan worden beoordeeld wat het risico in deze specifieke situatie is en hoe de risico's kunnen worden beperkt.

Wat is nog niet bekend?

Voor andere soorten PFAS is veel minder informatie beschikbaar over mogelijke risico's voor mens of milieu. We weten ook onvoldoende over de risico's voor mens of milieu door blootstelling aan meerdere soorten PFAS tegelijk. Het RIVM, de EFSA (Europese Voedselveiligheidsautoriteit) en andere instanties doen hier onderzoek naar. Het RIVM heeft de mate van toxiciteit vergeleken en een zogenoemde 'Relative Potency Factor' afgeleid voor een aantal soorten PFAS. Dit kan behulpzaam zijn bij het beoordelen van de risico's van blootstelling aan een mengsel van PFAS. Het onderzoek naar verspreiding en gezondheidseffecten van PFAS gaat verder.

Verwachting: EFSA beoordeling van gezondheidsrisico's van PFAS

Op dit moment beoordeelt de EFSA de risico's van blootstelling aan een aantal soorten PFAS die in voedsel kunnen zitten. Eind 2018 heeft de EFSA al een *voorlopige* gezondheidkundige grenswaarde voor PFOA opgesteld, die 15 keer strenger is dan de grenswaarde van het RIVM die in Nederland gehanteerd wordt. De definitieve beoordeling van de EFSA wordt medio 2020 verwacht. Het RIVM zal daarbij beoordelen wat de consequenties zijn voor de Nederlandse situatie.

Als de gezondheidkundige grenswaarde voor Nederland een stuk lager wordt, kan het zijn dat in sommige situaties deze grenswaarde overschreden wordt en dat gezondheidsrisico's in die situaties niet kunnen worden uitgesloten. Dat betekent niet dat er direct gezondheidsproblemen te verwachten zijn. Bij het bepalen van de gezondheidkundige grenswaarde wordt een veiligheidsmarge gehanteerd om ook gevoelige groepen te beschermen. De grenswaarde geldt voor een levenslange blootstelling, hetgeen vaak niet het geval is.

Wat is de rol van de GGD?

De rol van de GGD is:

- volgen van relevante onderzoeken en ontwikkelingen in het 'PFAS dossier',
- adviseren van gemeenten en burgers met vragen,
- specifieke adviezen geven op verzoek van gemeente, OZHZ of andere instanties.

De GGD ZHZ werkt op het gebied van gezondheid en milieu nauw samen met de GGD Rotterdam-Rijnmond. De GGD werkt ook samen met andere GGD-en in een landelijke projectgroep PFAS. Alle GGD'en in Nederland werken samen met, en maken veel gebruik van de kennis van het RIVM. De GGD is de regionale 'vertaler' van de resultaten van onderzoek door het RIVM of andere instanties: wat is de betekenis daarvan voor de publieke gezondheid in de eigen regio.